

Únor 2023

EKONOMICKÉ VYHLÍDKY PRO ROK 2023

Martin Zeman

Shrnutí

V roce 2023 dojde k mírnému hospodářskému poklesu. Zdá se, že růst spotřebitelských cen dosáhl svého maxima v roce 2022. Průměrná inflace ale bude stále vysoce nad tolerančním pásmem. Důsledky inflace pocítí české domácnosti. Na trhu práce dojde k mírnému nárůstu nezaměstnanosti. Relativně vysoká míra nejistoty je spojená i s vývojem hospodaření vládních institucí, vysoce pravděpodobný je meziroční významný nárůst jejich salda.

Hlavní body

- Tempo růstu většiny světových ekonomik se bude meziročně zpomalovat.
- Česká ekonomika meziročně poklesne.
- Inflace bude i v roce 2023 vysoce nad toleranční pásmo ČNB.
- Dojde k meziročnímu nárůstu salda sektoru vládních institucí.

Původní predikce očekávaly, že rok 2022 bude návratem ze zdravotnické krize k ekonomickému normálu. To se však nestalo. Předcházející rok byl i z ekonomického pohledu rokem dynamickým, rokem plným zásadních událostí. Agrese Ruské federace na Ukrajině spojená se změnou globálně-politického uspořádání mezinárodních vztahů a energetickou krizí, celosvětový boj s inflací spojený s významným utahováním měnové politiky primárně ve vyspělých zemích a stále ještě uplatňovaná přísná protiepidemiologická opatření v Číně umocňující globální zpřetrhání dodavatelsko-odběratelských vztahů byly hlavními determinanty nejen ekonomické aktivity, ale také celosvětového hospodářsko-politického dění v roce 2022.

Navzdory těmto a řadě dalších faktorů negativně ovlivňujících hospodářský růst dosáhla světová ekonomika dle odhadů OECD (2022) relativně slušného růstu na úrovni 3 %. Motorem světového hospodářského růstu byla Asie. Růst HDP v Indii dosahoval 6,6 % a byl tedy vysoko nad světovým průměrem. Nadprůměrné hodnoty růstu byly zaznamenány také v Číně, Spojeném království, v Austrálii a Argentině, ale i v zemích Evropské unie. Naopak podprůměrného ekonomického růstu bylo dosaženo ve Spojených státech amerických a v Japonsku. Agrese Ruské federace na Ukrajině se projevila i na ekonomické aktivitě Ruska a dle oficiálních statistik došlo k poklesu jeho hospodářství o 4 %.

Válka na Ukrajině i postpandemické oživení se spolu s předcházející politikou centrálních bank a problémem v zemědělství na globální úrovni staly příčinou dvojciferné inflace v řadě zemí. Ta v zemích OECD dosahovala v roce 2022 úrovně těsně pod hranicí 10 %. To se projevilo ve významném propadu kupní síly obyvatelstva a představuje zásadní problém dnes už nejen pro ekonomicky méně úspěšnou část populace. Ze zemí OECD jenom v Maďarsku nominální růst mezd porazil inflaci (údaj za 3. kvartál roku 2022), přičemž nejvyšší propad reálných mezd byl zaznamenán právě v České republice, za kterou následovalo Slovinsko a Estonsko (OECD, 2022).

Globální ekonomika v roce 2023

Do roku 2023 vstupuje řada zemí s predikcí ekonomické stagnace či technické recese. Růst světové ekonomiky má zpomalit na úroveň 2 %. Dopady války na Ukrajině jsou patrné také na predikci hospodářského vývoje Ruské federace, kdy její očekávaný ekonomický propad je na úrovni 5,6 %. Eurozóna, kterou brzdí vysoká inflace a tlumení spotřeby a výroby, má predikované snížení ekonomické aktivity doprovázené jenom mírným růstem ekonomiky. Inflace v zemích eurozóny bude pozvolně klesat, ale po celý rok 2023 zůstane nad úrovní 4 %. Je také pravděpodobné, že únorové navýšení základních úrokových sazeb ECB nebylo v roce 2023 poslední a očekává se další utahování měnové politiky.

Předpokládaný mírný pokles německé ekonomiky v roce 2023 souvisí s poklesem spotřeby německých domácností, ale i se sníženou zahraniční poptávkou a poklesem investic podniků. Naopak pozitivně bude na vývoj ekonomické aktivity ve Spolkové republice působit zlepšení situace ohledně nedostatku materiálů.

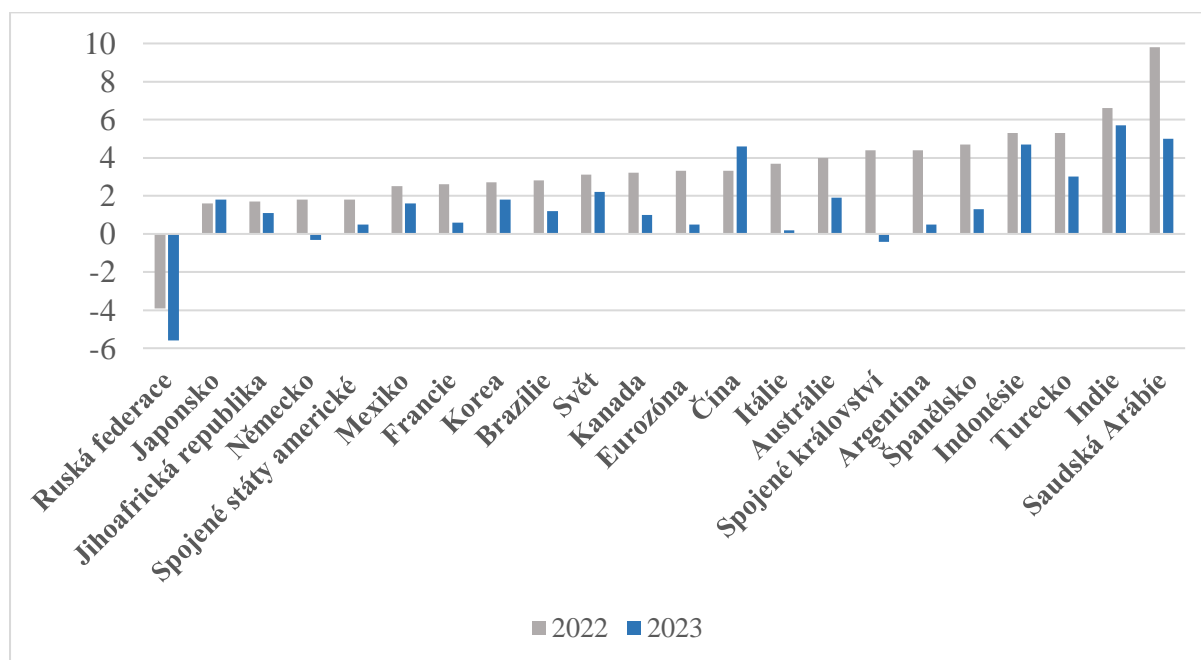
Data z ekonomiky ze Spojených států amerických hovoří o napjatém trhu práce, vyšší inflaci a hospodářské stagnaci, respektive slabém ekonomickém růstu. Trh také zde očekává postupné navyšování sazeb FEDu překračující 5 %.

Naopak v Číně by mělo dojít k zrychlení růstu hospodářství oproti roku 2022 na 4,6 %. Predikce vývoje ekonomické aktivity v Číně je však zatížena vysokou mírou nejistoty ohledně vývoje zdravotnické situace. Uplatňování politiky nulové tolerance vůči covid-19 je sice na ústupu, ale v Číně je stále nízká

kolektivní imunita a v méně zalidněných oblastech také nedostatečné nemocniční kapacity. Případné rozšíření epidemie v Číně bude mít opětovné celosvětové dopady na dostatek některých materiálů a výrobků.

V roce 2023 je očekávané jemné zpomalení růstu v Indii, ale stále tato země bude dosahovat velice slušných 5,7 %. Z dalších významných světových ekonomik zpomaluje také Brazílie z úrovně 2,8 % na 1,2 % v roce 2023 (OECD, 2022; IMF, 2023).

Graf 1: Zpomalování ekonomického růstu

Zdroj: OECD, 2022.

Evropská centrální banka, americký FED, britská Bank of England, ale i centrální banky v Maďarsku, Polsku, Kanadě a další navyšují své klíčové úrokové sazby. I navzdory tomuto významnému globálnímu zpřísnění měnové politiky centrální banky musí nadále řešit vysoká čísla inflace, k jejímuž vzniku samy v minulosti přispěly politikou kvantitativního uvolňování a laciných peněz. Ve většině zemí je pro rok 2023 predikované snížení míry nárůstu cen, ale inflace zůstává významným problémem. V zemích OECD se očekává růst cen na úrovni 6,5 %.

Z pohledu trhu práce se předpovídá nárůst nezaměstnanosti ve většině vyspělých zemí. Míra nezaměstnanosti v zemích OECD v roce 2023 po meziročním poklesu opětovně naroste z 5,0 % na 5,3 %. Výrazné regionální rozdíly v míře ekonomické aktivity budou pokračovat nadále. Trend poklesu reálných mezd započatý v roce 2022 i vzhledem ke klesající inflaci se zpomalí, ale bude neustále přítomný. Propad životní úrovně bude problémem nejen v zemích rozvojového světa, v těch však může mít dalekosáhlé důsledky z důvodu nedostatku potravin (OECD, 2022).

Situace v České republice

Česká republika stojí v úvodu roku 2023 před řadou výzev. Po krátkém oživení ekonomiky po období zdravotnické krize bude docházet opět k hospodářskému poklesu. Predikce Ministerstva financí (2023) a obdobně také predikce České národní banky (2023) se shodují, že v roce 2023 dojde k meziročnímu mírnému poklesu ekonomiky České republiky, a to na úrovni - 0,3 % respektive - 0,5 %. Tento pokles je způsobený významným poklesem spotřeby domácností, který reflektuje snížení reálných mezd

domácností, ale také negativní spotřebitelskou náladou domácností, kterou bylo možné sledovat již v roce 2022. Ostatně velká část domácností hodnotí velmi negativně již svou aktuální finanční situaci a obávají se zhoršení své finanční situace i v následujících měsících. České domácnosti na jedné straně postupně spotřebovávají úspory z období zdravotnické krize a současně v důsledku negativního očekávání do budoucna omezují a budou omezovat nákupy zbytných statků a služeb. Až téměř 70 % lidí neplánuje nakupovat zboží střednědobé a dlouhodobé spotřeby, a to i přesto, že jsou si vědomi toho, že v budoucnu toto zboží zdraží ještě více. Vzhledem k současné situaci se největší úspory týkají nákladů na dovolené, stravování v restauracích, kulturních aktivit, ale také třeba investic do sportu. Naopak na hospodářský růst bude působit pozitivně spotřeba sektoru vládních institucí, kde je možné sledovat rozvolněnou fiskální politiku, která bude financována jedním z nejvyšších, pokud ne nejvyšším, schodkem vládních institucí v historii samostatné České republiky.

Řešení závislosti na plynu z Ruské federace do České republiky zůstává základní výzvou pro rok 2023. Jednotlivé země Evropské unie již nemohou spoléhat na stabilní a dostatečné dodávky plynu z Ruska. Topná sezóna v roce 2022 byla pokryta a zvládnuta z velké části ruským plynem naakumulovaným v zásobnících, otevřením nových možností dodávek, úsporami domácností a firem, ale i mírnějším průběhem zimy. V této chvíli se jeví, že naplněnost zásobníků plynu pro potřeby České republiky je pro nadcházející období dostatečná. V zásobnících je naakumulováno zhruba na 100 dní při průměrné roční spotřebě a 60 dní na spotřebu v zimním období (přibližně 70 % zásobníků).

Český průmysl bude ovlivněn propadem zahraničního odbytu, který nebude nahrazen domácí poptávkou. Vzhledem k očekávaným lepším číslům o ekonomické aktivitě ve většině okolních zemích než v ČR budou po celou dobu roku 2023 v relativně lepší situaci podniky orientující se na export. Kvůli struktuře české ekonomiky, která je výrazně orientovaná na odvětví automobilového průmyslu, je rizikem silná procykličnost tohoto segmentu, očekávané strukturální změny, ale také závislost na dodavatelských řetězcích, primárně v Asii.

Zatímco spotřebitelské nálady jsou v České republice na svých desetiletých minimech, je sentiment podnikatelského prostředí sice na podprůměrné úrovni, ale stále je nad úrovní téměř celého roku 2020 a pandemické krize, která podnikatelskou důvěru zasáhla výrazněji. Nepředpokládá se, že by v roce 2023 došlo k dominovému efektu v podobě hromadných bankrotů a insolvenčí. Podíl úvěrů v selhání na celkových úvěrech se podle posledních informací z roku 2022 stále snižuje i přesto, že se ekonomická situace některých podnikatelských subjektů jeví jako komplikovaná, na makroekonomických datech úvěrového portfolia tento dopad není znát.

V řešení otázky inflace zůstává rizikem ukotvení inflačních očekávání do nálady společnosti. Inflace je v České republice i dle veřejnosti největším hospodářským problémem. Mediální zájem spojený se zdražováním však aktivně zvyšuje inflační očekávání. Růst spotřebitelských cen je predikovaný na rok 2023 nad hranici pádivé inflace, tedy 10,4 %, respektive 10,8 %. Významné riziko spojené s růstem cen souvisí s každoročním lednovým přečtením. Jako nejpravděpodobnější scénář se jeví inflace mezi 17 % až 18 %. V případě překročení 20% hranice inflace by však následky mohly být zásadní, protože takto vysoká inflace by zcela jistě výrazně vychýlila inflační očekávání do budoucna. Důležitým fragmentem v rámci stabilizace inflace je vzhledem k procentuálnímu zastoupení obyvatelstva bydličního ve vlastním bydlení vývoj cen nemovitostí, přičemž je možné jisté náznaky stabilizace sledovat již v roce 2022.

Výrazný negativní šok v podobě dvouciferné inflace bude nadále snižovat reálné mzdy po celý rok 2023. Nikdy v historii samostatné České republiky nebyl propad reálné mzdy tak dramatický

jako v tomto období. Na konci roku 2023 bude výše reálné mzdy totožná s obdobím mezi roky 2017–2018. Dopady poklesu reálných mezd v České republice budou výrazně dopadat na všechny příjmové skupiny, zásadní však bude pokles životní úrovně nízkopříjmových domácností. V roce 2023 bude docházet k navyšování počtu domácností závislých na sociální podpoře státu. Dojde také k rozšíření podílu té části populace, která i navzdory tomu, že je pracovně aktivní, bude mít značné existenciální problémy.

Při boji s inflací je stabilita úrokových sazeb proklamovanou aktuální politikou České národní banky. Ta však může být ohrožena dlouhodobým setrváním a persistencí inflace v české ekonomice. Bankovní rada může být ve svém rozhodování ovlivněna únorovým rozhodnutím Evropské centrální banky, která zvýšila sazby o 50 bps., tedy repo sazba ECB je na úrovni 2 % a depozitní sazba na úrovni 2,5 %. Restriktivnější politika eurozóny může mít také pozitivní dopad na český růst cen. Inaugurace nového prezidenta, který nesouhlasí se současným nastavením politiky ČNB, by neměla mít žádný oficiální vliv na rozhodování bankovní rady, ale může ovlivnit náladu ve společnosti.

Politika ČNB vzhledem k utlumení poptávkových faktorů se jeví jako rozumná. Narativ o velké a razantní změně úrokových sazeb, který inflaci dramaticky zabrzdí, se nepotvrdil. Navíc je možné s bojem s inflací využít zákon o cenách. Tento nástroj do této chvíle nebyl aktivně využíván. Usměrnování cen v rámci dopředu nastavené legislativy je pro trh méně distorzní situace než dodatečné zdaňování neočekávaných zisků. Již samotný zásah do zákona o cenách by mohl mít částečný efekt ve snížení inflačních očekávání.

Na trhu práce je možné očekávat mírné zvýšení nezaměstnanosti, která však bude i nadále v České republice v rámci evropského kontextu mimořádně nízká. Rok 2022 potvrdil, že český trh práce má vysokou absorpční schopnost. Dlouhodobý nedostatek pracovních sil nebyl vyřešen ani přílivem nové pracovní síly v podobě migrantů z válkou ohrožené Ukrajiny. Velká část ukrajinských migrantů se již úspěšně dokázala začlenit na trhu práce v průběhu roku 2022 a české podniky stále hlásí přetrvávající zájem o další pracovní sílu. Aktuálně je více volných pracovních míst evidovaných na úřadech práce než počet evidovaných uchazečů o zaměstnání. V průběhu roku 2022 však již postupně docházelo k vyrovnávání těchto ukazatelů. Pokud by tento trend pokračoval, mohlo by to mít vliv na další zvýšení nezaměstnanosti. Důležité je, aby v průběhu roku 2023 došlo k částečné strukturální obměně trhu práce, protože na českém trhu práce se neustále nachází pracovní pozice, které již nejsou dostatečně efektivní a bez pomoci z veřejných rozpočtů by došlo už dávno k jejich zániku. Je možné očekávat významné snahy zaměstnanců o zvyšování nominálních mezd a v případě, že nedojde k neočekávanému nárůstu nezaměstnanosti, budou muset zaměstnavatelé alespoň z části požadavky zaměstnanců akceptovat. V roce 2023 bude na trhu práce probíhat expanze veřejného sektoru, který plánuje nárůst počtu zaměstnanců veřejné sféry o 7 tisíc. To se jeví jako problematičtější primárně z pohledu nedostatku kvalifikované pracovní síly, ale i dopady na bilanci veřejných rozpočtů nejsou zanedbatelné.

Udržení nízké nezaměstnanosti zůstává nadále jednou z hlavních výzev pro rok 2023. Ve střednědobém horizontu je značnou výzvou zánik významného počtu pracovních pozic a razantní zvyšování požadavků na digitální dovednosti pracujících. Výzvou nadále zůstává stárnutí pracovní síly a následné odcházení do důchodu silných ročníků, které nebudou nahrazeny novou pracovní silou. V roce 2023 by nemělo dojít k výrazným výkyvům na trhu práce, výzva týkající se trhu práce je strukturálního a střednědobého charakteru.

Relativně vysoká míra nejistoty je v této chvíli spojená i s vývojem hospodaření státního rozpočtu a celkově vládních institucí. Schodek státního rozpočtu, který očekává Ministerstvo financí, je na úrovni 295 mld. Kč. Ten se již dnes jeví nepravděpodobný. Na příjmové straně státního rozpočtu jsou rizika a nejistoty v souvislosti s výší inkasa daně z neočekávaných zisků, která dopadá nejen na energetický průmysl, ale také na bankovní sektor. Informace o pokladním plnění z ledna 2023 potvrdily, že v důsledku růstu cen dochází u inkasa daně z přidané hodnoty, která je nejvíce propojená s nárůstem cen, k pokračujícímu meziročnímu navýšení inkasa o 6 %. Výdajová strana státního rozpočtu navíc nepočítá se zákonným navýšením důchodů, což vytváří dodatečný schodek ve výši 20 mld. Kč a současně vzniká nerovnováha v bilanci státních účelových fondů ve výši 30 mld. Kč. Ostatně to je jeden z důvodů, proč MF ČR (2023) vykazuje meziroční snížení schodku státního rozpočtu, ale současně také dochází k meziročnímu zvýšení salda všech vládních institucí. Zde dochází i podle predikce MF ČR k navýšení z 243 mld. Kč na 308 mld. Kč. Podle očekávání ČNB (2023) bude saldo sektoru vládních institucí v roce 2023 ve výši rekordních 335 mld. Kč, což překonává i schodek z do této chvíle bezprecedentní situace z pohledu veřejných financí z období restriktivních opatření a zdravotnické krize v roce 2020.

Tabulka 1: Komparace vybraných ekonomických indikátorů

	2021		2022		2023	
	MF ČR	ČNB	MF ČR	ČNB	MF ČR	ČNB
Nominální HDP (mld. Kč)	6109	6106	6749	6805	7308	7446
Reálné HDP (růst v %)	3,6	3,5	2,3	2,5	-0,5	-0,3
Míra inflace spotřebitelských cen (průměr v %)	3,8	3,8	15,1	15,1	10,4	10,8
Zaměstnanost (MF ČR - ČSÚ, ČNB - ILO)	-0,4	-1,5	-0,8	1,6	-0,4	-0,4
Nezaměstnanost (MF ČR - ČSÚ, ČNB - MPSV)	2,8	2,9	2,4	2,4	3,2	2,7
Saldo sektoru vládních institucí (v % HDP)	-5,1	-5,1	-3,6	-3,9	-4,2	-4,5
Saldo sektoru vládních institucí (mld. Kč)	-312	-312	-243	-268	-308	-335
Dlůh sektoru vládních institucí (v % HDP)	42,0	42,0	44,6	43,0	45,8	44,1

Zdroj: ČNB (2023), MF ČR (2023).

Zdroje

ČNB (2023). *Globální ekonomický výhled, leden 2023*.
https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/menova-politika/.galleries/gev/gev_2023/gev_2023_01.pdf.

ČNB (2023). *Prognóza – zima 2023*. <https://www.cnb.cz/cs/menova-politika/prognóza/>.

IMF (2023). *World economic outlook update*. ISBN: 979-8-40023-224-4.

MF ČR (2023). *Makroekonomická predikce České republiky, leden 2023*. ISSN 1804–7971.
https://www.mfcr.cz/assets/cs/media/2023-01-26_Makroekonomicka-predikce-leden-2023.pdf.

OECD (2022). *OECD Economic Outlook, Volume 2022 Issue 2*. ISBN 978-92_64_90931-1.

Autor

MARTIN ZEMAN

Analytik

Martin Zeman vystudoval Národohospodářskou fakultu a Fakultu podnikohospodářskou na Vysoké škole ekonomické v Praze. Na VŠE také obhájil svou dizertační práci. Odborně se zabývá hospodářskou politikou, fiskální politikou a veřejnými financemi. Je autorem několika odborných článků, vystupuje na mezinárodních konferencích a publikuje komentáře v médiích. Několik let působil jako poradce ministryně a také v dalších institucích zabývajících se veřejnými financemi.

Vydavatel

INSTITUT PRO POLITIKU A SPOLEČNOST

Posláním Institutu je zkvalitňování českého politického a veřejného prostředí prostřednictvím profesionální a otevřené diskuse a vytvoření živé platformy, která pojmenovává zásadní problémy, vypracovává jejich analýzy a nabízí recepty pro jejich řešení formou spolupráce expertů a politiků, mezinárodních konferencí, seminářů, veřejných diskuzí, politických a společenských analýz dostupných celé české společnosti. Jsme přesvědčeni, že otevřená odborná diskuse a poznání podstaty a příčin jednotlivých problémů jsou nutným předpokladem jakéhokoli úspěšného řešení problémů současné společnosti.

Martinská 2, 110 00 Praha 1

+420 602 502 674

www.politikaspolecnost.cz

office@politikaspolecnost.cz